

SAAMENKIELISEN TYÖIKÄISEN ASIAKKAAN OHJAUS MIELENTERVEYS-, RIIPPUVUUS- JA PÄIHDEPALVELUISSA

Perustaso

ASIAKKAAN ENSIKONTAKTI

- Yhteys liittyen mielenterveys-, riippuvuus- tai päihdetyön asioissa
- Asiakkaan perustietojen tarkistus ja päivittäminen tarvittaessa
- Kiellisyden kysyminen

[Lapin hyvinvointialueen yhteystiedot](#)

KIELEN JA KULTTUURIN TUNNISTAMINEN

- Kiellisyys asiakastiedoista
 - Inarinsaame
 - Koltansaame
 - Pohjoissaame
- Saamelaislauluella kotipaikka
- Asiakkaalta kysyminen
- Asiakas kertoo

[lapha.fi](#)

OHJAAMINEN: SAAMEN KIELTÄ JA KULTTUURIN HUOMIOIVAT MIELENTERVEYS-, RIIPPUVUUS- JA PÄIHDETYÖN PERUSPALVELUT

- Kysy asiakkaan toiveet
- [Uvji - Uvja - Uvja](#)
 - [www.uvja.fi](#)
- [Laphan saamepalvelut \(Mirja Laiti\)](#)
 - Saamenkielinen työntekijä hyvinvointialueelta
 - Kulttuuritukihenkilö
 - Saamenkieliset materiaalit
 - Kielitulkki

LÄÄKÄRIN LÄHETE

SANKS (Erityistaso)

SANKS-OSASTOHOITO

- Pohjoissaameksi, norjaksi ja vaihtelevasti suomeksi
- [Osastohoito toteutetaan Karasjoella, Norjassa](#)
- Osastohoito jakautuu
 - Riippuvuus- ja päihdejako 3 kk
 - Mielenterveysjako, sovittavissa
- Erikoisuutena ympäristö- ja silmäliiketerapia
- Ympäri vuorokautinen

SANKS-POLIKLINIKKA

- Pohjoissaameksi, norjaksi ja vaihtelevasti suomeksi
- [Mielenterveys-, riippuvuus- ja päihdetyö](#)
- Lääkäri, psykologi ja terapeutit
- Tutkimus ja diagnosointi Karasjoella
- Perhe ja läheiset huomioiva työskentelytapa (majoitus mahdollista)
- Kelalta mahdollista hakea korvausta

SANKS KANSALLINEN TIIMI

- Pohjoissaameksi, norjaksi ja vaihtelevasti suomeksi
- [Mielenterveys-, riippuvuus- ja päihdetyö](#)
- Lääkäri, psykologi ja hoitohenkilökunta
- Etänä toteutettava palvelu
- Vuosittain lähitapaaminen Karasjoella

PSYKIATRIN LAUSUNTO

LAPHA (Erityistaso)

LAPHA PALVELUT

- Eriytyisen tason ammattilaisten palvelu suomeksi
- Kulttuurienkilötuki
- Saamenkieliset materiaalit
- Palveluissa mahdollista saada asiointitulkkaus

[lapha.fi](#)

Kuntoutus

SANKS-KUNTOUTUS

- Kuntoutussuunnitelma SANKS-poliklinikalta tai osastolta
- Seuranta voidaan sopia hoitavalle lääkärille Suomeen tai SANKS poliklinikalle
- Lääkehoidon reseptit kirjoittaa hoitava lääkäri Suomessa ohjeiden ja - tutkimusten pohjalta

KELAN PÄÄTÖS

KUNTOUTUSPSYKOTERAPIA

- Suomessa Kelan hyväksymiä yksityisiä palveluntuottajia
- Kuntoutuspsykoterapia-terapeutit löydät [täältä](#)
 - Voit tiedustella kieltä ja kulttuuria osaavia terapeutteja Uvjasta

3. sektori

METTÄTERAPIA

- Päihdekuntoutujan päihdeettömyyden tukemista luontoa ja vertaisryhmäytymistä hyödyntäen
- Ei korvaa perustasoa
- Lue lisää [täältä](#) (linkki aukeaa selaimessa)

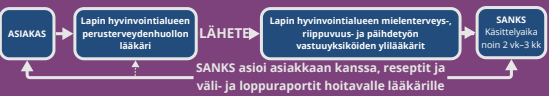
Taulu päivitetty: 12/2023
Tarkista ohjeen ajantasaisuus saamekehittämisestä

TIETOA SAAMELAISUUDESTA
SOTE-AMMATTILAISILLE

<https://ekollega.fi/verkkokurssi>

Lähtettäminen SANKS-palveluihin

SAAMENKIELISEN ASIAKKAAN MIELIALAHÄIRIÖIDEN HOITO SOTE-KESKUKSESSA

ENSIKONTAKTI

- Avun tarve liittyen mielialahäiriöiden, tarpeen kirjaaminen ylös
- Asiakkaan perustietojen tarkistus ja päivittäminen tarvittaessa
- Kielilyödyt kysyminen
 - Kysy myös kielilyödyt huomioisensa osalta toivoet:
- Kysy saamenkielisen palveluohj. jos mahdollista
 - Saamenkieliset materiaalit
- Tulokaus
 - Kulttuurisen tuen tarve
 - Kulttuuritulkki

TIETOJA SAAMENKIELISESTÄ SOTE-AMMATILAISILLE

<https://tekoollinen.fi/verkkojulkaisu/>

Polku perustuu Saamelaisen työikäisen mielenterveys- ja päihdetyön asiakkaan kohtaamiseen ja hoito sote-keskuksessa -malliin. Mallin löydät osoitteesta tekoollinen.fi sivuston päivityksestä. Hankkeesta Terveystieteiden sote-keskus -hankkeen tiedoista.

KARTOITUSKÄYNTI

ESTIEDOT

- Keli- ja kulttuuristausta (pohjoissaame, kotansaame, inarinäme)
- Työllänsä
- Parhellaanne, suku ja muu yhteisö
- Taloustilanne
- Sairaused, lääkitykset, päihdekäyttö
- Aiemmat hoidot: ajankahjo, kesto, hoidon teho
- Nykyisten oireiden kesto ja mahdollinen laukaiseva tapahtuma

NYKYLLÄ

- Potilaan oma kuvaus voimista, arvioista ja toimintakyvystä sekä toivotetun kielin ja kulttuurin huomioisista
- Hoitajan kuvaus potilaan voimista, arvio kielen ja kulttuurin huomioisista mahdollisuuksista

HOITOAIHEET

lyhyt kuvaus keskustelun sisällöstä

KYSELY- JA ARVIOINTILUKSET

- Käytetyt arviointilukset, mielenterveyspotilaiden kanssa yleisimmät (B = AUDIT), itsetuhoisuus
- "Oleko ajattelut tai tunteiden, että olen parempi olla kuollut?"
- "Oleko halunnut vahingoittaa itseäsi?"
- "Oleko ajattelut itsemurhaa?"

SUUNNITELMA – MITEN EDEÄTÄÄN?

- Kolmannen sektorin tarjoaman tukipalvelun, esimerkiksi kriisikeskuksen
- Uusi aika hoitajalle (masennus- ja ahdistuspotilaat, lisäselvityksen tarve)
- Aika lääkärin vastaanotolle (vakaat psyykkiset oireet / itsemurha-aiheet / normaali toimintakyky merkittävästi häirittyneet oireet / itsemurha-aiheet tarve / kun BDI ylö 20 pistettä / "sotuisuus")
 - Jos kartoitusta ei ehdetä tehdä loppuun, varataan uusi aika
 - Kyselylomakkeet voi antaa potilaalle mukaan
 - MADRS-suolantolomake voi toimia hoitajan apuvälineenä masennuspotilaan arvioinnissa
 - Oireuslontolomakkeet löytyvät muun muassa osoitteen Mielenterveys- ja Annuslontu- ja -valikon Miten- ja -kohdasta

MUUSTILUSTA KÄYNTIKÄYNTIIN

- Työllänsä, ammatti
- Perhe- ja läheisten tuen tarve
- Taloustilanne, mahdollinen sosiaalipalveluiden tarve
- Sairaused
- Lääkitykset
- Aiemmat hoidot: ajankahjo, kesto, hoidon teho
- Nykytoimint, toimintakyky
- Nykyiset oireet, kesto ja mahdollinen laukaiseva tapahtuma
- Oireuslontolomakkeet tarvittaessa
- Suunnitelma, mihin haluaa apua

ALOITUSKÄYNTI

YHTEENVETO KARTOITUKSESTA (ELI PALATAAN EDELLISEN KÄYNTIN SISÄLTÖÖN)

- Pyrkimykseen löytää yhteinen käsitys potilaan tilanteesta ja voimista
- "Kätköoireiden" kuvaus
 - Seuranta hoitokäynnillä
- Potilaan motivoiva keskustelukykykehitys
- Potilaan tarve lääkärin seurantaan
- Sovitaan työskentelyn kohteista:
 - Mikä on tärkeintä?
 - Mikä on keskeisin ongelma?
 - Mistä on tarkoitus keskustella käynnillä?
 - Mihin toivoisit muutosta?
- Ole rehellinen ja avoin jos tiedät, että tavoitteita ei voida saavuttaa
 - Kirnitä tavoite ryhkyhekeen, voimien, oireiden, elämäntilanteeseen
 - Ei tapausden traumojen työstämistä, vaan nykyhetkeä
 - Voidaan tarvittaessa käydä läpi potilaan historiaa, eri ikäkausissa ja niihin sisältyviä merkittäviä elämäntapahtumia
- Oireiden ja toimintakyvyn vaijeden ohella on tärkeää huomioida myös potilaan vahvuudet ja voimavarat sekä tekijät, jotka vahvistavat voimavaroja
- Täsmennetään ajankäyttö, käyntimäärä (1–4 jatkokäyntä), käyntityyheys
- Käynnin päätteessä tehdään yhteenveto sisällöstä, varmistetaan yhteinen suunnitelma (kirjasu: nykytila, hoitoaiheet, suunnitelma)
 - Tavoite voi olla myös kuulluksi tuleminen tai voimien seuranta, jos potilas ei tuota muuta työstettävää
 - Sanota ääneen, että käynti voidaan käyttää siihen, että potilas tulee kuulluksi

MUUSTILUSTA ALOITUSKÄYNTIIN

- Yhteenveto edellisestä käynnistä
- Yhteinen käsitys potilaan tilanteesta ja voimista
- Tämänhetkiset "kätköoireet" tai ongelmat
- Tarve lääkärin seurantaan
- Vahvuudet ja voimavarat, harrastukset, mielenkiinnon kohteet, ihmisuhteet
- Tarvittaessa elämäntarina, eri ikäkausissa ja niihin sisältyviä merkittäviä elämäntapahtumia, yleisluopivasti tuomaa ja niiden vaikutus nykyhetkessä
- Kirnitä tavoite ryhkyhekeen, voimien, oireiden, elämäntilanteeseen
- "Mikä sinulle olisi nyt tärkeintä?"
- "Mikä on tällä hetkellä keskeisin ongelma?"
- "Mistä asioista olisi hyödyllistä keskustella käynnillä?"
- "Mihin toivoisit muutosta?"

TRAUMATIEONIN
KOHTAAMINEN

TYÖKENTELYVAIHE (1–7 TAPAAMISTA)

TYÖKENTELYVAIHEEN KÄYNTIEN RAKENNE

- Yhteenveto edellisestä tapaamisesta
- Kysy, mikä jäi parhaiten viime tapaamisesta mieleen, onko noussut jotain erityistä mieleen
- Kysy voimista ja toimintakyvystä käynnien välissä
- Tarkista kätköoireet / keskeiset ongelmat
 - Pyydä kuullaamaan tarkemmin, käynnilläni
 - Valdieli ei tunnusta, että kyseiset epähoidat ovat varmasti kiusallisia
 - Kysy, mitä potilas on itse tehnyt lievittääkseen niitä tai ratkaistakseen ne
 - Saat ehdottaa jotain keinoja, mutta potilaan ei tarvitse käyttää niitä
- Kysy voimavaroista, onnistumisista
 - Kannusta ja kehu
 - Kysy arvioimaan miten onnistumiset vaikuttavat oleon
 - Ohjaa pyrkemään kohti voimien ja potilaan itsensä voimien arvioinnin, kun löydät sitä kuulla
- Kysy kartoitus: "Olen ollut kovin väsynyt", mihin hoitaja vastaa: "Se onkin yksi masennuksen oire"
- Potilas kartoitus: "Olen jatkuvasti huolissani jostain", mihin hoitaja vastaa: "Aika monet ahdistuneet kertovat saamasta"
- Kysy kartoitus: "Tunnen olevani koko ajan ihan ylikierroksilla", mihin hoitaja vastaa: "Stressi saattaa tulla sellaista"
- Edellä mainituissa esimerkeissä on hyvässä sekä potilaan "oppimista" että myös valdieliä ei hyväksyttävien
- Jos löydät keskustelussa linkin työskentelykohteeksi asetettua tavoitteen, nostaa se keskusteluun
- Käynnin päätteessä tehdään yhteenveto sisällöstä, varmistetaan yhteinen suunnitelma
- Oleellista kysyä kuvasta voimista ja toimintakyvystä, tärkein keskustelun teema ja mahdollinen suunnitelma

MUUSTILUSTA TYÖKENTELYVAIHEEN KÄYNTIEN

- Yhteenveto edellisestä tapaamisesta
- Mikä jäi parhaiten viime tapaamisesta mieleen
- Tämänhetkinen voimien ja toimintakyky
- Mikä on ollut vaikeinta?
- Mistä on tehnyt ratkaistakseen ongelmat tai helpottaakseen oireita?
- Voimavarat, onnistumiset
- Miten ne vaikuttavat oleon?
- Mistä voisi jatkossa tehdä ratkaistakseen ongelmat / helpottaakseen oireita?
- Mihin muuhun tällä käynnillä pitäisi keskittyä?
- Yhteenveto ja jatkosuunnitelma

TRAUMATIEONIN KOHTAAMINEN

KYSYMYKSIÄ ONGELMAN HAHMOTTAMISEEN

- Kerro tilanteesta omni sanoin
- Mikä mielestäsi aiheutti/ohitti tilanteeseen
- Kuvalle tämänhetkiset tilanteesta
- Kuinka toivoisit asioiden olevan
- Mitä olet ajatellut tehdä
- Mitä muuta vaihtoehtoja on
- Mitä vaikeuksia tilanne aiheuttaa
- Mitä olet aiemmin kokeillut
- Miten arvelit tilanteen kehtävän

Käytetään läpi alussa tehty hoitosuunnitelma ja arvioidaan, miten tavoitteet on saavutettu hoidon aikana

- Tunnistetaan potilaan henkilökohtaisia vao-oreita ja suunnitellaan toimittavat, jos oireita tulee
- Sovitaan siitä, miten, mihin ja missä tilanteessa potilaan on syytä hakeutua uudelleen vastaanotolle
- Kannustetaan potilasta jatkamaan hyväksi koettuja omahoito-ohjeita
- Tarvittaessa soveltaan kontrollikäyntiä tai -puhuy yhden kuukauden päähän
- Tarvittaessa käydään läpi lääkähoidon tilanne ja moidotuden potilasta jatkamaan lääkitystä, jos yhdessä lääkäarin kanssa on näin sovittu

Suunnitelmaa tulevaa

- Tunnistetaan potilaan henkilökohtaisia vao-oreita ja suunnitellaan toimittavat, jos oireita tulee
- Sovitaan siitä, miten, mihin ja missä tilanteessa potilaan on syytä hakeutua uudelleen vastaanotolle
- Kannustetaan potilasta jatkamaan hyväksi koettuja omahoito-ohjeita
- Tarvittaessa soveltaan kontrollikäyntiä tai -puhuy yhden kuukauden päähän
- Tarvittaessa käydään läpi lääkähoidon tilanne ja moidotuden potilasta jatkamaan lääkitystä, jos yhdessä lääkäarin kanssa on näin sovittu

Käytetään läpi alussa tehty hoitosuunnitelma ja arvioidaan, miten tavoitteet on saavutettu hoidon aikana

- Tunnistetaan potilaan mahdollisia liian suuria odotuksia ja tavoitteita ja tuetaan potilasta olemaan armoillen ja kärsivällisenä, tulopuinen ja ongelmanratkaisua jatkavat käyntien päätteessä

Tarjotaan potilaalle mahdollisuus olla palautetta käynnistä

- Kysy hoitajaksi yhteenveto
- "Potilas on alustanut keskusteluyksinnillä yhteensä x kertaa ajalta xxx-xx-xx.
- Tulopuoli oli (ongelman kuvaus, keskeiset oireet tai dg). Asiakkaan saamen kielin ja kulttuuri huomioitiin tapaamisissa... Keskusteluyksinnillä käsiteltiin lyhyt kuvaus sisällöstä. Käynnin päätteessä potilaan voimien (kuvalle) jatkosuunnitelmana on..."

MUUSTILUSTA PÄÄTÖSKÄYNTIIN

- Yhteenveto edellisestä tapaamisesta
- Nykyinen voimien
- Arvioidaan asetettujen tavoitteiden toteutumista
- Tarjotaan potilaalle mahdollisuus antaa palautetta käynnistä
- Tunnistetaan vao-oreita ja suunnitellaan toimintatavat, jos oireita tulee
- Kannustetaan jatkamaan hyvää omahoitoa
- Tarvittaessa soveltaan kontrollikäyntiä tai -puhuy yhden-kuukauden päähän (muiden mahdollisten lisäksi)

Taulu päivitetty: 12/2023
Tarkista ohjeen ajantasaisuus
saamekehittämässä

TUNNISTAMINEN JA OHJAUS SOTE-PALVELUISSA**2. Asiakkaan saamen kielen tai kulttuurisen taustan tunnistaminen**

Positiivista, kun kieli- ja kulttuuritausta huomioidaan. Ei tarvitse pelätä, ettei tule ymmärretyksi tai että joutuisi selittelemään tai puolustelemaan taustaa.

Kulttuuritulkki osaa kertoa tilanteissa vaikuttavat kulttuuriset tekijät, jotka ovat itsestään selviä. Joskus voi olla vaikea ymmärtää etteivät kaikki elä samoin, tai asioiden sanoittaminen ja puolustaminen voi viedä voimia ja huomion keskeisistä vaikuttavista tekijöistä.

1. Asiakkaan ensikontakti

Ensisijainen huolen hoitaminen ja avun saanti.

Saa apua tai tukea omalla kielellä tai kulttuuritausta ymmärretään, vaikka ei osaa sitä itse välttämättä nostaa esille tai vaatia.

Ei tule syrjityksi tai tuomituksi kulttuurisen tai kielellisen taustan vuoksi.

4. Yhdessä sovitut palvelut

Palvelut huomioivat kulttuurisen taustan, kielen merkityksen arkeen ja elämään sekä avun tarpeen. Palvelut kykenevät sovittamaan tarvittun avun ja tuen elämään, eikä tarvitse valita terveydenhoidon ja kulttuurin ylläpidon väliltä.

Yhteisö ja lähipiiri voivat toimia osana toipumista ja ymmärrys yhdessä järjestetyistä palveluista vahvistaa asiasta toimimaan terveytensä eteen.

Palvelut joustavat tarvittaessa sovitussa tilanteissa, eikä tarvitse aina selittää esimerkiksi erotusten merkitystä.

5. Sovittuihin palveluihin siirtyminen

Loppuraportissa oli selkeästi kerrottu kielelliset ja kulttuuriset näkökulmat, eikä niitä tarvitse selittää seuraavalle työntekijälle juurta jaksain.

Jatkohoidon suunnittelussa on huomioitu tausta ja tarpeet.

Turvallinen kokemus toimia terveyden eteen yhdessä tehdyn suunnitelman pohjalta.

ASIAKKAAN KOKEMUS**TYÖNTEKIJÄN POLKU****1. Asiakkaan asian ja tarpeiden kartoitus**

Asiakkaan asian vastaanottaminen, tietojen tarkistaminen ja päivittäminen. Kielisyyden varmistaminen (inarinsaame, koltansaame, pohjoissaame).

Asiakastapaamisen valmistelu, materiaalit ja muu osaaminen tai yhteistyö

**Aikuisten saame-
mieripä-
palvelupolku**

3. Tapaaminen ja palvelutarpeen kartoitus

Yhteistyössä asiakkaan kanssa Käypä hoito -suositusten mukaisesti tai sosiaalihuoltolain mukaisesti kulttuuri ja kieli huomioiden.

- Oikeus käyttää omaa kieltä palveluissa
- Kulttuurin huomioiminen
 - Saamen kielilaki, koskee koko Lapin hyvinvointialuetta
 - Sosiaalihuoltolaki
 - Laki potilaan oikeuksista
 - Lasten oikeudet

5. Asiakkaan hoidon toteutuminen

Asiakas saa palvelua, jossa huomioidaan asiakkaan tarpeet ja toiveet myös kielen ja kulttuurin osalta laissa linjatulla tavalla. Hoidon/aisan toteutumista seurattessa on tärkeää myös huomioida kielellisen ja kulttuurisen palvelun toteutuminen.

2. Asiakkaan kieli ja kulttuuritaustan tunnistaminen

Kieli- ja kulttuuritaustan voi tunnistaa asiakastiedoista (äidinkieli), paikkakunnan mukaan (saamelaisalue) tai kysymällä vakioidusti kaikilta kielisyyttä. Jatkosuunnitelmassa ja ajanvarauksessa huomioidaan saamen kieli ja kulttuuri. Kielellisen palveluun ohjaaminen varmistetaan kirjaamalla se asiakkaan tietoihin, jos ei ole heti antaa kielellistä tai kulttuurista palvelua.

4. Yhdessä sovitujen palveluiden aloitus

Saamenkielisten työntekijöiden kartoitus ja saamenkielisiin palveluihin ohjaaminen. Yhteys tarvittaessa:

**TIETOA SAAMELAISUUDESTA
SOTE-AMMATTILAISILLE**

<https://ekollega.fi/verkkokurssi>

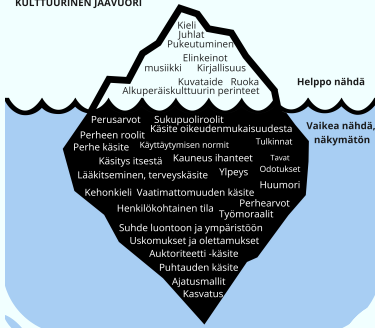
SAAMENKIELISEN ASIAKKAAN KOHTAAMINEN

KIELI JA KULTTUURI HUOMIOIDEN SOTE-PALVELUISSA

Tapaaminen: Asiakkaan asian ja tarpeiden kartoitus

Ensisijainen huolen hoitaminen. Saa apua tai tukea omalla kielellä. Kulttuuritusta ymmärretään, vaikka ei osaa sitä itse välttämättä nostaa esille tai vaatia. Ei tule syrjityksi tai tuomituksi kulttuurisen tai kielellisen taustan vuoksi. Ei tarvitse selitellä tai todistella kulttuurista ja kielellistä erilaisuutta. Saa olla asiakkaan/potilaan roolissa, ei tarvitse opettaa kulttuurista tai kielestä, ei myöskään ole hämmästelävänä ja ihmetelävänä. Saa olla turvallisesti oma itsensä.

KULTTUURINEN JÄÄVUORI

Loppuraportti/jatkohoitolähete

Kieli ja kulttuuri ja huomioitu ja jatkosta on sovittu yhteisymmärryksessä. Ei tarvitse itse selitellä kulttuurista taustaa tai vaatia asiaan kuuluvia palveluita jälkijättöisesti. Jatkohoidon toteuttaminen kulttuuri- ja kielellähtöisesti alusta asti helpottaa toipumista. Aikataulujen sovittaminen kausittaisiin kulttuurin mukaisiin toimiin.

ASIAKKAAN KOKEMUS

Tapaaminen: Asiakkaan asian ja tarpeiden kartoitus

Asiakkaan asian vastaanottaminen, tietojen tarkistaminen ja päivittäminen, kielisyyden varmistaminen:

- inarinsaame
- koltansaame
- pohjoissaame

Ensisijaisesti mahdollisuus saamenkieliseen vastaavaan palveluun tulee selvittää asiakkaan näin halutessa, kysy asiakkaalta.

Muu hyödynnettävissä oleva osaaminen työskentelyn tukena jatkossa:

- kulttuuritulkki
- kielitulkki
- saamenkieliset materiaalit

TYÖNTEKIJÄN POLKU

Kielen ja kulttuurin huomioiva työskentelytapa

Kulttuurin huomioiminen tapaamisen suunnittelussa esimerkiksi:

- perinteiset elinkeinot ja vuodenaikaiset perinteet (*aikataulutus*)
- yhteisön tai perheen mukaan ottaminen/huomiointi (*osallistaminen*)
- perinteinen lääkintä ja syömistömmukset (*tavat ja perinteet, vaikutus hoitoon/lääkitykseen tärkeää kartoittaa*)
- perinteinen kulttuuri, kotona asumisen merkitys, luonnon merkitys, oma kulttuurinen ympäristö / perinteiset alueet ja maat (*ilmiöt ja kulttuuriset merkittävät tekijät*)

Tulosten luennassa on syytä huomioida kielen osaamisen ja kulttuurin vaikutus mm. lasten ja nuorten kehityksen seurannassa (monikielisyys) sekä ikäihmisten muistitestissä (suomen kieli toisena kielenä). Laboratoriotulosten kerronnassa tärkeää huomioida molemminpuolinen ymmärrys.

Hyödynnä saamenkielisiä materiaaleja ja muuta osaamista ja yhteistyötä työn tukena (esim. kulttuuritulkki ja kielen tulkkaus.)

Loppuraportti/jatkohoitolähete

Asiakkaan kieli- ja kulttuuritusta kirjataan jatkohoitoläheteeseen ja loppuraporttiin: miten tämä erityisyys huomioitiin ja miten jatkossa. Esimerkiksi:

- Osallistamisesta, ketä pyydetään mukaan
- Perinteisten tapojen vaikutukset aikatauluksiin ja esim. lasten sijoituksiin tai lääkahoitoon liittyen

Päivitetään asiakkaan luvalla myös perustietoihin kielisyys ja muut tarvittavat tiedot.

TIETOA SAAMELAISUUDESTA SOTE-AMMATTILAISILLE

SAAMENKIELISEN TYÖIKÄISEN ASIAKKAAN OHJAUS MIELENTERVEYS-, RIIPPUVUUS- JA PÄIHDEPALVELUISSA

Perustaso

ASIAKKAAN ENSIKONTAKTI

- Yhteys liittyen mielenterveys-, riippuvuus- tai päihdetyön asioissa
- Asiakkaan perustietojen tarkistus ja päivittäminen tarvittaessa
- Kielisyyden kysyminen

[Lapin hyvinvointialueen yhteystiedot](#)

KIELEN JA KULTTUURIN TUNNISTAMINEN

- Kielysisi asiakastiedoista
 - Inarinsaame
 - Koltansaame
 - Pohjoissaame
- Saamelaisalueella kotipaikka
- Asiakkaalta kysyminen
- Asiakas kertoo

OHJAAMINEN: SAAMEN KIELTÄ JA KULTTUURIN HUOMIOIVAT MIELENTERVEYS-, RIIPPUVUUS- JA PÄIHDETYÖN PERUSPALVELUT

- Kysy asiakkaan toiveet
- [Uvji - Uvja - Uvja](#)
 - [www.uvja.fi](#)
 - [Laphan saamepalvelut \(Mirja Laiti\)](#)
 - Saamenkielinen työnantaja hyvinvointialueelta
 - Kulttuuritukihenkilö
 - Saamenkieliset materiaalit
 - Kielitulkki

LÄKÄRIN LÄHETE

SANKS (Erityistaso)

SANKS-OSASTOHOITO

- Pohjoissaameksi, norjaksi ja vaihtelevasti suomeksi
- [Osastohoito toteutetaan Karasjoella, Norjassa](#)
- Osastohoito jakautuu
 - Riippuvuus- ja päihdejako 3 kk
 - Mielenterveysjako, sovittavissa
- Erikoisuutena ympäristö- ja silmäliiketerapia
- Ympäri vuorokautinen

SANKS-POLIKLINIKKA

- Pohjoissaameksi, norjaksi ja vaihtelevasti suomeksi
- [Mielenterveys-, riippuvuus- ja päihdetyö](#)
- Lääkäri, psykologi ja terapeutit
- Tutkimus ja diagnoosi
- Karasjoella
- Perhe ja läheiset huomioiva työskentelytapa (majoitus mahdollista)
- Kelalta mahdollista hakea korvausta

SANKS KANSALLINEN TIIMI

- Pohjoissaameksi, norjaksi ja vaihtelevasti suomeksi
- [Mielenterveys-, riippuvuus- ja päihdetyö](#)
- Lääkäri, psykologi ja hoitohenkilökunta
- Etänä toteutettava palvelu
- Vuosittain lähitapaaminen Karasjoella

PSYKIATRIN LAUSUNTO

LAPHA PALVELUT

- Eriytyisen tason ammattilaisten palvelut suomeksi
- Kulttuurienkilötuki
- Saamenkieliset materiaalit
- Palveluissa mahdollista saada asiointitulkkaus

[lapha.fi](#)

Kuntoutus

SANKS-KUNTOUTUS

- Kuntoutussuunnitelma SANKS-poliklinikalta tai osastolta
- Seuranta voidaan sopia hoitavalle lääkärille Suomeen tai SANKS-poliklinikalle
- Lääkehoidon reseptit kirjoittaa hoitava lääkäri Suomessa ohjeiden ja -tutkimusten pohjalta

KELAN PÄÄTÖS

KUNTOUTUSPSYKOTERAPIA

- Suomessa Kelan hyväksymiä yksityisiä palveluntuottajia
- Kuntoutuspsykoterapia-terapeutit löydät [taalta](#)
 - Voit tiedustella kieltä ja kulttuuria osaavia terapeutteja Uvjasta

Taulu päivitetty: 12/2023
Tarkista ohjeen ajantasaisuus saamekehittämisestä

3. sektori

METTÄTERAPIA

- Päihdekuntoutujan päihdeettömyyden tukemista luontoa ja vertaisryhmytymistä hyödyntäen
- Ei korvaa perustasoa

TIETOA SAAMELAISUUDESTA
SOTE-AMMATTILAISILLE

<https://ekollega.fi/verkkokurssi>

Lähtettäminen SANKS-palveluihin

